

12.Sınıf Tarih 20. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti ve Dünya Konu Anlatımı

Mustafa Kemal'in Hayatı

- Mustafa Kemal, 1881'de Selanik'te doğdu.
- Babası Ali Rıza Efendi, annesi Zübeyde Hanım'dır.
- Anne tarafından dedesi Feyzullah Ağa, Karaman'dan Rumeli'ye gelen Konyar yörüklerindedir.
- Baba tarafından dedesi Hafız Ahmet Efendi ise, 15. yüzyıllarda Anadolu'dan Makedonya'ya yerleştirilmiş Kocacık yörüklerindedir.
- Milis subaylığı, Vakıflar İdaresi'nde kâtiplik ve kereste ticareti yapan Ali Rıza Efendi, 1871 yılında Zübeyde Hanım'la evlendi.
- Bu evlilikten Fatma, Ömer, Naciye, Ahmet ve Makbule adlarını verdikleri çocukları dünyaya gelir. Makbule dışındakiler, küçük yaşlarda vefat ederler.

Mustafa Kemal ve Selanik

- Mustafa Kemal'in doğduğu ve 1896 yılına kadar kaldığı Selanik, çok farklı etnik unsuru ve dini bir arada barındıran bir şehirdi.
- Selanik'in bir ticaret kenti olması, Avrupa'da gelişmelerin takip edilmesini kolaylaştırıyordu.
- Ancak kültürel açıdan fayda sağlayan bu özellik, siyasi açıdan sıkıntılara sebep oluyordu.
- Milliyetçilik isyanlarının devam ettiği yıllarda 1877-78 Osmanlı - Rus Savaşı çıkmıştı.
- Savaş sonrası imzalanan Berlin Antlaşması ile Sırbistan, Karadağ ve Romanya bağımsız oldu.
- Berlin Antlaşması'nda alınan bir karar da Makedonya'da ıslahat yapılmasıydı.
- Zamanla yapılan ıslahatları yeterli bulmayan Avrupalı Devletler, bir taraftan Osmanlı Devleti'ne baskı uygularken diğer taraftan da isyan hareketlerini destekliyorlardı.
- Mustafa Kemal, Selanik'te farklı kültürleri tanımış, Osmanlı Devleti'nin sorunlarının konuşulup tartışıldığı, yeni fikir ve düşüncelerin olduğu bir ortamda yetişme imkânı bulmuştur.

Şemsi Efendi İlkokulu

- Küçük Mustafa, öğrenim çağına gelince Hafız Mehmet Efendi'nin mahalle mektebinde öğrenime başladı, sonra babasının isteğiyle Şemsi Efendi Mektebi'ne geçti.
- Mustafa Kemal, Şemsi Efendi Okulu'nda eğitim hayatına devam ederken babası Ali Rıza Bey vefat etti.
- Ekonomik sıkıntılar yaşayan Zübeyde Hanım, Langaza'da yaşayan ağabeyi Hüseyin Ağa'nın yanına gitti.
- Ancak Zübeyde Hanım, oğlunun öğreniminin yarıda kalmasına üzülmüyordu.

Selanik Askerî Rüştiyesi

- Zübeyde Hanım, Mustafa Kemal'i eğitim için Selanik'e teyzesinin yanına gönderdi.
- Mustafa Kemal, Selânik Mülkiye Rüştiyesi'ne kaydoldu.
- Ancak kısa bir süre sonra bu okuldan ayrıldı.
- Onun isteği, askerî bir okula gitmekti.
- 1893 yılında Askerî Rüştiye'ye girdi.
- Bu okuldaki Matematik öğretmeni Mustafa Bey adına "Kemal" i ilave etti.

Manastır Askerî İdâdisi

- Mustafa Kemal, Askerî Rüştiyeyi 1895 yılında bitirdikten sonra, Manastır'daki Askerî İdadi'ye girdi.
- Çok kültürlü yapısıyla dikkat çeken Manastır, Osmanlı Devleti'nin batıya açılan önemli şehirlerindendi.
- 3. Ordu'nun merkezinin burası olması, şehrin gelişmesine de katkı sağlamıştı.

- Manastır'ın bir özelliği de, II. Abdülhamit'e muhalif olanların güçlü olarak yaşadığı bir yerdi.
- Pek çok meşrutiyet yanlısı Osmanlı subayı, İttihat ve Terakki'ye üye olmuşlardı.
- Mustafa Kemal, 1898 yılında Manastır Askeri İdadi'sini bitirdi.

İstanbul Günleri - Harp Okulu

- İstanbul, Osmanlı Devleti'nin başkenti ve batıya açılan yüzüydü.
- Çok kültürlü bir şehir olan İstanbul, aynı zamanda muhaliflerin de merkezi durumundaydı.
- Osmanlı Devleti'ni içinde bulunduğu kötü durumdan kurtarmak amacıyla
- Askeri Tıbbiye'de okuyan bir grup genç, 1889'da İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni kurdu.
- Cemiyet, kısa sürede Harbiye'de ve diğer okullarda yayıldı.
- Mustafa Kemal, bu muhalif hava içinde 1899'da İstanbul'a gelerek Harbiye'nin hazırlık sınıfına kaydoldu.
- Bu dönemde yasak olduğu için gizlice okunan Namık Kemal şiirlerinden hürriyetçi fikirler edindi.

Harp Akademisi - İstanbul

- Mustafa Kemal, 1902 yılında teğmen rütbesiyle Harp Akademisi'ne başladı.
- Akademi'de Fransızca dersleri aldı.
- Yurtdışından JönTürk gazeteleri ve Fransızca gazeteler getirterek arkadaşlarının da okumasını sağlıyordu.
- El yazısıyla gazete hazırladı ve bundan dolayı sözlü uyarı aldı.
- 11 Ocak 1905'te Kurmay Yüzbaşı rütbesiyle Harp Akademisi'ni bitirdi.

Trablusgarp Savaşı (1911-1912)

Savaşın Nedenleri

- Siyasi birliğini geç tamamlayan İtalya'nın gelişen sanayisine kaynak bulmak için ham madde ve pazar arayışına yönelerek sömürgeci bir politika izlemesi
- İngiltere ve Fransa'nın kendi sömürgelerini güvence altında tutmak için İtalya'yı Almanya'nın yanından ayırıp Trablusgarp'a yönlendirmeleri
- Trablusgarp'ın coğrafi olarak İtalya'ya yakın olması
- Trablusgarp'ın ham madde kaynakları bakımından zengin olması
- Osmanlı Devleti'nin Trablusgarp'ı savunacak askeri ve siyasi gücünün olmaması

Savaşın Gelişimi

İtalya, işgal konusunda Avrupalı devletlerin de desteğini sağladıktan sonra Osmanlı Devleti'ne bir nota vererek; Osmanlı yönetiminin Trablusgarp'ı uygarlık açısından geri bıraktığını ve buradaki İtalyan tüccarlara kötü davrandığını ileri sürerek Trablusgarp'ın boşaltılmasını istemiştir. Osmanlı Devleti'nin bu notayı kabul etmemesi üzerine de savaş ilan etmiştir (28 Eylül 1911).

İtalya, güçlü bir donanmaya sahip olmasından dolayı kısa sürede Trablusgarp, Bingazi ve Derne'ye asker çıkardı. Bu süreçte İngiltere ve Fransa tarafsız olduklarını ileri sürerek Osmanlı Devleti'nin bölgeye Mısır üzerinden kara yoluyla asker göndermesine izin vermediler.

Osmanlı deniz gücü yetersiz olduğundan bölgeye donanma da gönderilemedi. Bu sorunlara rağmen Binbaşı Enver, Fethi Bey, Nuri Bey, Yüzbaşı Mustafa Kemal gibi genç vatansever subaylar, Mısır ve Tunus üzerinden gizlice Trablusgarp'a geçtiler.

Bu subaylar Trablusgarp'ta dağınık şekilde mücadele eden yerli halkı örgütleyerek İtalyanlara karşı büyük başarı kazandılar. İtalyanlar iç bölgelere giremedi. Enver Bey Bingazi'de, Mustafa Kemal Deme ve Tobruk'da önemli başarılar kazanmışlardı. Direnişi kırıp ülke içerisinde ilerleyemeyen İtalyanlar, Osmanlı Devleti üzerinde baskı kurarak barışa zorlamak için;

- Ege Denizi'ndeki adalara asker çıkarmışlardır.
- Çanakkale Boğazi'nı abluka altına alıp, bombalamışlardır.

Bu sırada Karadağ'ın Osmanlı Devleti'ne saldırması ile Balkan Savaşı başlamıştır. Bunun üzerine iki cephede birden savaşamayacağını anlayan Osmanlı Devleti barış istemiştir. İki devlet arasında İsviçre'nin Uşi kentinde anlaşma imzalanmıştır (18 Ekim 1912).

Uşi Antlaşması

- Trablusgarp ve Bingazi'nin yönetimi İtalya'ya bırakılacaktı.
- Bunun sonucunda Osmanlı Devleti Kuzey Afrika'daki son toprağını da kaybetmiştir.
- On İki Ada Balkan Savaşlarının sonunda Osmanlı Devleti'ne verilmek şartıyla geçici olarak İtalya'nın yönetiminde kalacaktı.
- On İki Ada 1947'ye kadar İtalya'da kalmış, İtalya II. Dünya Savaşı'ndan yenik ayrılınca bu adalar Yunanistan'a geçmiştir.
- İtalya Doğu Akdeniz ve Ege'de önemli bir güç haline gelmiştir.
- Trablusgarp halkı dini bakımdan Osmanlı halifesine bağlı kalacaktı.
- Osmanlı Devleti bu yolla Trablusgarp ile kültürel bağlarını devam ettirmek istemiştir.

I. Balkan Savaşı

XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra Osmanlı Devleti dış politikada Almanya'ya yakınlaşmaya başlamıştı. Buna karşın İngiltere, Almanya'nın güçlenmesi ve Osmanlı Devleti ile yakınlaşmasından rahatsız oluyordu. Almanya'nın Osmanlı topraklarında etkili olması İngiltere'nin Hindistan'a giden sömürge yollarını tehlikeye düşürüyordu. Bundan dolayı İngiltere ile Rusya arasında bir yakınlaşma meydana geldi.

İngiltere, Reval'de yapılan görüşme ile Rusya'yı Osmanlı Devleti'ne karşı izlediği politikada serbest bıraktı. Bunun sonucunda Rusya, Balkan devletleri arasındaki ittifaklarda etkili olmaya başlamıştır.

I. Balkan Savaşı'nın Nedenleri

- Osmanlı Devleti'nin zayıflaması ve bu durumun Trablusgarp Savaşı ile açıkça ortaya çıkması.
- Rusya'nın, tarihi emellerine ulaşabilmek amacıyla Balkan uluslarını Osmanlı Devleti'ne karşı kışkırtması.
- Balkan uluslarının topraklarını genişletmek istemeleri.

Trablusgarp Savaşı devam ederken Rusya'nın desteği ile Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ arasında Balkan Birliği kuruldu. Balkan birliğindeki bu devletler bir süre sonra Osmanlı Devleti'nden Makedonya'da Hristiyanlar lehine ıslahat yapmasını istediler. Osmanlı Devleti'nin bu teklifi kabul etmemesi üzerine de Karadağ'ın Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmesiyle I. Balkan Savaşı başladı (8 Ekim 1912).

Bulgar, Sırp ve Karadağ kuvvetleri Makedonya'yı işgal ederken, Yunanlılar da Selanik ile birlikte Ege adalarına asker çıkararak İmroz ve Bozcaada dışındaki tüm adaları işgal ettiler. Balkan Savaşları sırasında Osmanlı Devleti ile sınırı kalmayan Arnavutluk da bağımsızlığını ilan etmiştir.

İşgallerin genişlemesi ve Bulgarların Edirne, Kırklareli ve Lüleburgaz'ı alarak Çatalca'ya kadar ilerlemesi üzerine büyük devletlerin girişimiyle Londra'da bir konferans toplanmıştır. Londra Konferansı devam ederken İttihat ve Terakki Partisi, Babıali Baskını ile hükümeti ele geçirmiştir (23 Ocak 1913).

Londra Antlaşması (30 Mayıs 1913)

I. Balkan Savaşı'ndan sonra Londra'da toplanan konferans sonunda Osmanlı Devleti ile Yunanistan, Bulgaristan, Sırbistan ve Karadağ arasında Londra Antlaşması imzalanmıştır.

Londra Antlaşması'nın önemli maddeleri şunlardır:

- Edirne, Kırklareli, Dedeoğaç ve bütün Trakya Bulgaristan'a bırakılacak, Midye - Enez hattı iki devlet arasında sınır olacaktır.
- Yunanistan; Selanik, Güney Makedonya ve Girit'i alacaktır.
- Sırbistan; Orta ve Kuzey Makedonya'yı alacaktır.

- Osmanlı Devleti, Arnavutluk ve Ege adalarının geleceği ile ilgili kararı Avrupa devletlerine bırakacaktı.

Osmanlı Devleti'nin bu savaşı kaybetmesinde, savaşın başında ordusunun bir bölümünü terhis etmesi, askerlerin siyasete karışmaları nedeniyle iç çekişmelerin artması, Avrupa devletlerinin Balkan uluslarını desteklemesi gibi nedenler etkili olmuştur.

Birinci Balkan Savaşı'nın Sonuçları

- Osmanlı Devleti Balkanlarda büyük toprak kaybına uğramıştır.
- Osmanlı Devleti, Ege Denizi'ndeki egemenliğini kaybetmiştir.
- Savaş sırasında Arnavutluk bağımsızlığını ilan etmiştir.
- Böylece Arnavutluk, Osmanlı Devleti'nden ayrılan son Balkan devleti olmuştur.
- Osmanlı Devleti'nin kaybettiği yerlerdeki Türklerin azınlık durumuna düşmesi ile Balkan Türkleri sorunu ortaya çıkmıştır.
- Kaybedilen yerlerden Anadolu'ya yapılan göçler Osmanlı Devleti'nde yeni ekonomik ve sosyal sorunlara neden olmuştur.
- Mustafa Kemal'in ordunun siyasete karışmaması gerektiği düşüncesinin doğruluğu kanıtlanmıştır.

II. Balkan Savaşı

Osmanlı Devleti'nin I. Balkan Savaşı sonucunda Balkanlardan çekilmesi bölgede otorite boşluğuna neden olmuştur.

Londra Antlaşması ile Bulgaristan'ın Osmanlı Devleti'nden fazla toprak alması diğer Balkan devletlerini rahatsız etmiştir. Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ ile I. Balkan Savaşı'nda yer almayan Romanya ittifak kurarak Bulgaristan'a savaş açmışlardır (29 Haziran 1913). Bu durumdan yararlanan Osmanlı Devleti, Midye - Enez hattını aşarak Kırklareli ve Edirne'yi geri almıştır. Kısa sürede her cephede yenilen Bulgaristan'ın barış istemesi üzerine Balkan devletleri arasında Bükreş Antlaşması imzalanmıştır (10 Ağustos 1913).

Bükreş Antlaşması (10 Ağustos 1913)

Bulgaristan ve Balkan devletleri arasında yapılan bu antlaşmaya göre;

- Manastır, Üsküp ve Priştine Sırbistan'a,
- Serez, Drama ve Selanik Yunanistan'a,
- Güney Dobruca Romanya'ya bırakıldı.

İstanbul Antlaşması (29 Eylül 1913)

Bulgaristan ve Osmanlı Devleti arasında yapılan bu antlaşmaya göre:

- Meriç Irmağı iki devlet arasında sınır olacaktı.
- Edirne, Kırklareli ve Dimetoka Osmanlı Devleti'ne bırakılacaktı.
- Kavala ve Dedeoğaç Bulgaristan'ın olacaktı.
- Bulgaristan'da yaşayan Türkler Bulgarlarla eşit haklara sahip olacaklardı.

Atina Antlaşması (14 Kasım 1913)

Yunanistan ve Osmanlı Devleti arasında imzalanan bu antlaşmaya göre:

- Yanya, Selanik ve Girit Yunanistan'ın olacaktı.
- Yunanistan'da kalan Türk azınlığın hakları güvence altına alınacaktı.

İstanbul Antlaşması (1914)

- Osmanlı Devleti, sınırları kalmamasına rağmen Sırbistan ile de İstanbul Antlaşması imzaladı. Bu antlaşma ile Sırbistan'da kalan Türklerin hakları güvence altına alınmış oldu.

1. Dünya Savaşı

1870'de İtalya, 1871'de Almanya'nın siyasi birliklerini kurarak Avrupa sınırları içinde yer almaları Avrupa'da siyasi dengeleri bozdu. Almanya ile İtalya'nın sömürgecilik faaliyetlerine yönelmeleri Fransa ile İngiltere'nin savunma önlemleri almalarına ve sömürge yollarının güvenliğini sağlamaya çalışmalarına yol açtı. Bunun sonucunda Avrupa devletleri Üçlü İttifak ve Üçlü İtilaf olmak üzere iki gruba ayrıldılar.

Birinci Dünya Savaşı'nın Nedenleri

Genel Nedenler

- Fransız İhtilali sonucu ortaya çıkan milliyetçilik akımının etkisi
- Sanayi İnkılabı ile birlikte sömürgeciliğin hızlanması
- Ham madde ve pazar arayışının devletler arası rekabete dönüşmesi
- Avrupa devletleri arasında bloklaşma ve silahlanma yarışının hızlanması

Özel Nedenler

- Almanya ile İngiltere arasında ekonomik rekabetin başlaması
- Fransa'nın 1871 Sedan Savaşı ile Almanya'ya kaptırdığı Alsas - Loren kömür havzasını geri almak istemesi
- Rusya'nın, Balkanlarda Panslavizm politikası uygulaması ile nüfuzunu artırmasından Avusturya - Macaristan İmparatorluğu'nun rahatsız olması
- Rusya'nın Boğazları ele geçirerek Akdeniz'e inmek istemesi
- Sömürgecilikte geç kalan İtalya'nın Akdeniz'e egemen olma düşüncesi
- Japonya'nın Asya ve Büyük Okyanus'ta yayılma amacı taşıması

Savaşın Başlaması

Almanya ve İngiltere'nin başını çektiği devletlerin oluşturduğu bloklar Avrupa'da siyasi gerginliğin artmasına neden olmuştu. Savaşın başlaması için adeta bir kıvılcım gerekiyordu. Bu ortamda 28 Haziran 1914'te Saraybosna'yı ziyaret eden Avusturya - Macaristan veliahdınının bir Sırp milliyetçisi tarafından öldürülmesi dünyayı büyük bir savaşa sürükledi. Avusturya - Macaristan Sırbistan'a savaş açtı. Ardından İttifak ve İtilaf devletlerinin birbirlerine savaş ilan etmeleri ile olay bir dünya savaşına dönüştü. I. Dünya Savaşı öncesinde İttifak bloğunda yer alan İtalya 1915 yılında imzalanan Londra Antlaşması ile itilaf bloğuna geçmiştir. Zamanla bu bloklara yeni devletler de katılmıştır.

Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesi

I. Dünya Savaşı öncesinde Osmanlı Devleti'nde V. Mehmet Reşat padişah olmasına rağmen yönetim, İttihat ve Terakki Partisi'nin elindeydi. I. Dünya Savaşı öncesinde siyasi yalnızlıktan kurtulmak isteyen Osmanlı Devleti, önce İngiltere ve Fransa'ya ittifak teklifinde bulundu. Ancak Osmanlı topraklarını paylaşmayı planlayan İtilaf Devletleri Osmanlı Devleti'nin tarafsız kalmasını istediler. İttihat ve Terakki Partisi'nin önde gelen isimlerinden Enver Paşa, savaşı Almanya'nın kazanacağını düşünüyordu.

İttihat ve Terakki'nin önde gelenleri Almanya'nın yanında savaşa girilirse,

- Balkan savaşlarıyla kaybedilen toprakların geri alınabileceğini,
- Kapitülasyonların kaldırılacağını,
- Kafkasya'daki Türk dünyası ile birleşebileceğini

iddia ediyorlardı.

Bu süreçte Almanya da Osmanlı Devleti'nin kendisinin yanında savaşa girmesini istiyordu.

Almanya'nın Osmanlı Devleti'ni kendi yanına çekmek istemesinin nedenleri şunlardır:

- Osmanlı Devleti'nin jeopolitik konumundan yararlanmak
- Osmanlı ordularının Kafkasya'da Rusya; Süveyş Kanalı'nda İngiltere ile savaşmasını sağlayıp askeri yükünü hafifletmek
- Boğazlar yoluyla Rusya'ya yardım gitmesi engellemek,
- İngiltere'nin sömürgelerine giden yolu kesmek
- Osmanlı Devleti'nin insan gücü ve ham madde kaynaklarından yararlanmak
- Osmanlı padişahının halifelik yönünü kullanarak Müslüman devletlerin savaşa girmesi sağlamak

Bu yakınlaşmanın sonucunda Osmanlı Devleti ile Almanya arasında 2 Ağustos 1914'te gizli bir ittifak antlaşması imzalanmıştır. Osmanlı Devleti, savaşın başlarında tarafsızlığını ilan etmiş ve kapitülasyonları tek taraflı olarak kaldırdığını açıklamıştı.

Bu durum İtilaf Devletlerini memnun etmedi. Almanya ise diğer devletlerin kabul etmesi durumunda kapitülasyonların kaldırılmasını kabul edeceğini bildirdi.

I. Dünya Savaşı'nın başlamasından bir süre sonra, Akdeniz'de bulunan Almanlara ait Goben ve Breslav isimli savaş gemileri, İngiliz donanmasından kaçarak Osmanlı Devletinden sığınma hakkı istediler. Osmanlı Devleti de bu gemilerin Marmara Denizi'ne girmelerine izin verdi. Ardından bu gemilerin satın alındığını açıkladı. İsimleri Yavuz ve Midilli olarak değiştirilen bu gemilerin Karadeniz'e açılarak Rusların Sivastopol ve Odesa limanlarını bombalaması üzerine önce Rusya, daha sonra da İngiltere ve Fransa, Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etti. Osmanlı Devleti de bu devletlere savaş ilan etti. Böylece Osmanlı Devleti 1914 yılının Kasım ayında I. Dünya Savaşı'na girmiş oldu.

Kafkasya Cephesi

Rusların 1 Kasım 1914'te Osmanlı sınırını geçmesiyle Kafkasya Cephesi'ndeki savaşlar başladı. Osmanlı Devleti Kafkasya Cephesi'nde;

- Rusya'nın Osmanlı Devleti üzerindeki emellerine son vermeyi
- Pantürkizm politikası çerçevesinde Orta Asya'daki Türklerle birleşmeyi amaçlamıştır.

Enver Paşa komutasında 22 Aralık 1914'te başlayıp 19 Ocak 1915'e kadar devam eden Sarıkamış Harekatı şiddetli soğuk, açlık ve bulaşıcı hastalık nedeniyle on binlerce askerimizin şehit olması üzerine başarısızlıkla sonuçlandı.

1915 Nisan ayının sonlarında tekrar taarruza geçen Ruslar; Erzurum, Trabzon, Erzincan, Van, Bitlis ve Muş'u ele geçirdiler. Bu bölgedeki Ermeniler de Ruslarla birlikte hareket ederek işgal ettikleri yerlerde katliam yaptılar.

Osmanlı Devleti, Ermenilerin Ruslarla iş birliğini önlemek ve katliamlarını durdurmak için Ermeni terör örgütleri olan Hınçak ve Taşnak cemiyetlerini kapattı. Ayrıca Tehcir Kanunu'nu çıkararak savaş bölgesinde yaşayan Ermenilerin Suriye yakınlarına göç etmelerini sağladı. Bugün Ermenilerin dünya kamuoyuna duyurmaya çalıştıkları 1915 olayları bu sırada yaşanmıştır.

Çanakkale Savaşlarının sonuçlanmasından sonra Doğu'da bulunan 16. Kolordu Komutanlığı'na atanan Mustafa Kemal, yaptığı başarılı savaşlar sonucunda 6 - 7 Ağustos 1916'da Muş ve Bitlis'i geri almayı başarmıştır.

Bolşevik İhtilali'nin çıkması üzerine barış isteyen Rusya ile İttifak Devletleri arasında Brest - Litovsk Antlaşmasının imzalanması ile bu cephe kapandı (3 Mart 1918). Rusya, Berlin Antlaşması ile aldığı Kars, Ardahan ve Batum'u Osmanlı Devleti'ne geri verdi.

Kanal Cephesi

Osmanlı Devleti'nin Almanya'nın isteğiyle açtığı cephedir.

Bu cephenin açılmasıyla;

- İngiltere'nin sömürgeleriyle bağlantısının kesilmesi
- Mısır'ın geri alınması
- Süveyş Kanalı'nın ele geçirilerek İngiltere'ye sömürgelerinden gelen yardımın kesilmesi

hedeflenmiştir.

1915 yılında Bahriye Nazırı Cemal Paşa komutasında iki defa saldırıya geçen Osmanlı kuvvetleri başarılı olamamıştır. Osmanlı kuvvetlerinin geri çekilmek zorunda kalması ile İngilizler Sina Yarımadası ele geçirerek Filistin'e ulaşmışlardır.

Hicaz ve Yemen Cephesi

İngiltere tarafından açılan bu cephede Osmanlı Devleti kutsal yerleri korumak amacıyla hem İngilizlerle hem de onlara yardım eden Mekke emiri Şerif Hüseyin ile savaşmıştır. Türk birliklerinin kahramanca mücadele etmelerine rağmen Osmanlı Devleti bölgeden çekilmek zorunda kalmıştır. Bunun sonucunda Hicaz bölgesi Osmanlı Devleti'nin elinden çıkmıştır.

Irak Cephesi

Bu cephenin açılmasında İngiltere'nin,

- Orta Doğu petrollerini ele geçirmek
- Kuzeye çıkarak Ruslarla birleşmek

istemesi etkili olmuştur. İngilizler, Kutü'l Amare'de yenilmişlerse de yeni kuvvetlerle Basra ve Bağdat'ı işgal etmişlerdir (1917).

Suriye ve Filistin Cephesi

Kanal harekatinin başarısızlıkla sonuçlanması üzerine İngilizler, Kudüs ve Filistin'i işgal ettiler. Devlet kurma vaadiyle kandırılan Arapların da yardımıyla ilerlerken İngilizler Suriye'ye girdiler (1918).

Yıldırım Ordularına bağlı 7. Ordu, Mustafa Kemal komutasında başarılı savunmalar yaparak Halep'in kuzeyinde bir savunma hattı kurarak İngilizleri durdurmuştur.

Gaiçya, Romanya ve Makedonya Cepheleri

Osmanlı Devleti bu cephelerde müttefiklerine yardım etmek amacıyla Rusya, Romanya ve Fransa ile savaşmıştır.

Rusya'nın savaştan çekilmesiyle kapanan bu cepheler, Osmanlı Devleti için savaşın sonucunu etkileyen olaylar olmamıştır.

Çanakkale Cephesi

İtilaf Devletlerinin,

İstanbul'u ve Boğazları ele geçirerek Osmanlı Devleti'ni savaş dışında bırakmak istemeleri

Rusya'nın savaşa devam etmesini sağlamak amacıyla yardım ulaştırmayı amaçlamaları

Çanakkale Cephesi'nin açılmasına neden olmuştur.

İtilaf Devletleri, Çanakkale'de kazanacakları başarıyı savaşı bitirecek yol olarak görüyorlardı. İngiliz ve Fransız donanmasının 19 Şubat 1915'te başlattıkları taarruz 18 Mart 1915'te başarısızlıkla sonuçlandı. Nusret Mayın Gemisi'nin Boğaza döşediği mayınlar nedeniyle İtilaf donanması büyük kayıplar verdiler.

Çanakkale'nin denizden geçilemeyeceğini anlayan Anlaşma Devletleri kara hareketine yönelerek 25 Nisan 1915'te Gelibolu'ya asker çıkardılar. Türk topçularından Seyit Onbaşı isabetli atışlarıyla destanlaştı.

Bu bölgede 19. Tümen Komutanı olan Kurmay Yarbay Mustafa Kemal; Anafartalar'da, Conkbayın'nda, Arıburnu'nda, Çimentepe'de önemli başarılar kazanmıştır.

Çanakkale'nin karadan da geçilemeyeceğini anlayan İtilaf Devletleri, Ocak 1916'da Gelibolu'yu boşaltmak zorunda kalmışlardır.

Çanakkale Savaşlarının Sonuçları

- Birinci Dünya Savaşı'nın iki yıl uzamasına neden olmuştur.
- Boğazları geçemeyen müttefiklerinden yardım alamayan Rusya'da Bolşevik İhtilali'nin çıkması ile rejim değişikliği yaşanmıştır. Bir süre sonra Bolşevik yönetim savaştan çekilmiştir.
- Bulgaristan, Almanya'nın yanında savaşa girmiştir.
- Böylece Osmanlı Devleti ile Almanya arasında kara bağlantısı sağlanmıştır.
- Mustafa Kemal'in içte ve dışta tanınmasına katkıda bulunmuş, Milli Mücadele ruhunu uyandırmıştır.
- Osmanlı Devleti'nin eğitimli gençlerinin bu savaşta şehit olmaları gelecekte oluşacak kadroların azalmasına yol açmıştır.

1. Dünya Savaşının Sonuçları

Savaşın Sona Ermesi

I. Dünya Savaşı devam ederken meydana gelen bazı gelişmeler savaşın gidişatı üzerinde etkili olmuştur. Örneğin İtalya'nın savaş sürerken İtilaf Devletlerine katılması İttifak Devletlerinin aleyhine olmuştur. Çanakkale Savaşlarından sonra Bulgaristan'ın Almanya'nın yanında savaşa katılması ve Rusya'nın Brest Litovvsk Antlaşması ile I. Dünya Savaşı'ndan çekilmesi ise İttifak Devletlerinin lehine olmuştur.

Ancak savaşın başında tarafsızlığını ilan eden ABD'nin, Alman denizaltılarının Amerikan gemilerini batırmaya başlaması üzerine Nisan 1917'de İtilaf Devletlerinin yanında savaşa girmesi I. Dünya Savaşı'nın sonucunu belirleyen en önemli gelişme olmuş ve savaşın kısa sürede itilaf Devletlerinin lehine sonuçlanmasına yol açmıştır.

Temmuz 1918'de ABD ve İtilaf askerlerinden oluşan kuvvetler Almanya'yı Batı Cephesi'nde yenilgiye uğrattılar. Bu gelişmeler üzerine Bulgaristan ateşkes isteyerek savaştan ayrıldı. Bu durum Osmanlı Devleti'nin müttefikleri ile bağlantısının kesilmesine neden oldu. Almanya ile Avusturya - Macaristan İmparatorluğu'nun da yenilgiyi kabul etmesi üzerine Osmanlı Devleti Mondros Ateşkes Anlaşması'nı imzalayıp savaştan çekilmiştir (30 Ekim 1918).

Mondros Ateşkes Anlaşması'nın Önemli Hükümleri

- Boğazlar İtilaf Devletlerine açılacaktı.
- Türk orduları terhis edilecek, silah ve cephaneleri İtilaf Devletlerine teslim edilecekti.
- Limanlar, tüneller, telgraf ve diğer haberleşme araçları İtilaf Devletlerinin kontrolüne verilecekti.

- İtilaf Devletleri güvenlikleri için tehlikeli gördükleri yerleri ve stratejik noktaları işgal edebileceklerdi (7. madde).
- Doğu Anadolu'da Vilayetsitte'de (Erzurum, Van, Harput, Diyarbakır, Bitlis ve Sivas) bir karışıklık çıkarsa bu iller işgal edilebilecekti. Adı geçen bu altı ilin işgal edilmesindeki gizli amaç bu bölgede bir Ermeni devleti kurmaktı.

Mondros Ateşkes Anlaşması ile Osmanlı Devleti fiilen sona ermekteydi. Anlaşmanın yedinci maddesine dayanılarak Osmanlı toprakları işgal edilmeye başlandı. İşgaller üzerine Türk milleti Mustafa Kemal önderliğinde Milli Mücadeleyi başlatmıştır.

Savaşı Bitiren Antlaşmalar

Bresi Litovsk Antlaşması (3 Mart 1918)

Sovyet Rusya ile İttifak Devletleri arasında imzalanmıştır.

- Sovyet Rusya İtilaf Devletlerinden ayrılarak savaştan çekilmiştir.
- Rusya; Kars, Ardahan ve Batum'u Osmanlı Devleti'ne geri verecektir.

Versay Antlaşması (28 Haziran 1919)

Almanya ile İtilaf Devletleri arasında imzalanmıştır.

- Almanya, Alsas Loren'i Fransa'ya geri vermiştir.
- Alman sömürgeleri İtilaf Devletleri arasında paylaşılmıştır.
- Almanya'nın topraklarının bir bölümü yeni kurulan Polonya'ya bırakılmıştır.
- Almanya, ekonomik ve askerî kısıtlamalara uğratılmıştır.
- Almanya, Avusturya ile birleşmemeyi taahhüt etmiştir.

Sen Germen Antlaşması (10 Eylül 1319)

Avusturya ile itilaf Devletleri arasında imzalanmıştır.

- Avusturya-Macaristan imparatorluğu yıkılarak Avusturya ile Macaristan iki yeni devlet haline getirilmiştir.
- Bu devletin toprakları üzerinde Çekoslovakya ve Yugoslavya kurulmuştur.
- Avusturya; Polonya'ya toprak bırakmıştır.
- Avusturya, ekonomik ve askerî kısıtlamalara uğratılmıştır

Nöyyi Antlaşması (27 Kasım 1919)

Bulgaristan ile İtilaf Devletleri arasında imzalanmıştır.

- Makedonya'yı Yugoslavya'ya bırakmıştır.
- Batı Trakya'yı Yunanistan'a bırakmıştır.
- Bulgaristan askerî ve ekonomik kısıtlamalara uğratılmıştır.

Triyanon Antlaşması (4 Haziran 1920)

İtilaf Devletleri ile Macaristan arasında imzalanmıştır.

- Macaristan, topraklarının büyük kısmını Çekoslovakya, Romanya ve Yugoslavya'ya bırakmıştır.

- Macaristan, askerî ve ekonomik kısıtlamalara uğratılmıştır.
- Macaristan'ın Avusturya ile birleşmesi yasaklanmıştır.

Sevr Antlaşması (10 Ağustos 1920)

Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında imzalanmıştır.

- Güneydoğu Anadolu, Çukurova ve Suriye Fransa'ya bırakılacaktı.
- Arabistan ve Irak İngiltere'ye bırakılacaktı.
- Güneybatı Anadolu İtalyanların egemenliğine bırakılacaktı.
- Doğu Trakya ve Batı Anadolu, Yunanistan'a bırakılacaktı.
- On İki Ada İtalya'ya, diğer Ege Adaları Yunanistan'a verilecekti.
- Kapitülasyonlar yeniden uygulamaya konacaktı.
- İstanbul ve Boğazlar İtilaf Devletlerinin yönetimine bırakılacaktı.
- Doğu ve Güneydoğuda iki devlet kurulacaktı.
- Osmanlı ordusu dağıtılarak sayısı sınırlandırılacak ve silahlarına el konulacaktı.

Sevr Antlaşması, Türk milletine hayat hakkı tanımayan bir antlaşmadır. Osmanlı anayasasına göre bir antlaşmanın hukuki olarak geçerli olabilmesi için meclis tarafından onaylanması gerekmektedir. Bu tarihte Osmanlı Mebusan Meclisi İtilaf Devletleri tarafından dağıtılmıştı.

TBMM de bu antlaşmayı kabul etmemiştir. Bundan dolayı Sevr Antlaşması'nın hukuki geçerliliği yoktur.

Birinci Dünya Savaşı'nın Sonuçları

- Birinci Dünya Savaşı, savaşa katılan devletlerin sorunlarına çözüm getirmediği gibi yeni sorunların ortaya çıkmasına neden olmuştur.
- İttifak Devletleri ile imzalan antlaşmalar Avrupa'nın siyasi haritasında değişikliklere neden olmuştur.
- Yenilen devletlere uygulanan yaptırımlar Avrupa'daki huzursuzluğu artırmış, II. Dünya Savaşı'na giden yolun başlangıcı olmuştur.
- Osmanlı, Avusturya - Macaristan gibi çok uluslu imparatorluklar parçalanmıştır.
- Polonya, Çekoslovakya, Yugoslavya, Letonya, Türkiye gibi yeni devletler kurulmuştur.
- Dünya barışını korumak için Milletler Cemiyeti kurulmuş, ancak bu kuruluş İkinci Dünya Savaşı'nın çıkmasına engel olamamıştır.
- Rusya, İtalya ve Almanya gibi ülkelerde rejim değişikliği olmuştur.
- Sömürgeciliğin yerini manda ve himaye sistemi almıştır.
- İngiltere dünya ekonomisinde rakipsiz duruma gelerek, savaştan en kazançlı çıkan devlet olmuştur.
- Yenilen devletlere ağır yükümlülükler getiren antlaşmalar nedeniyle barış ortamı uzun sürmemiştir.

Osmanlı Devleti'nin Durumu

Osmanlı Devleti'nde Mondros Ateşkes Anlaşması'ndan İtilaf Devletleri, Anadolu topraklarını işgale başladılar. Son Osmanlı Mebusan Meclisi'nde Misak-ı Milli (Milli Ant) ilkelerinin kabul edilmesi üzerine bu kararları beklentilerine aykırı bulan İtilaf Devletleri, Mebusan Meclisini dağıttılar ve İstanbul'u resmen işgal ettiler (16 Mart 1920). Haksız işgallere tepki gösteren Türk milleti, Mustafa Kemal önderliğinde "Ya İstiklal Ya Ölüm!" parolasıyla başlattığı mücadeleyi kazanarak vatanı kurtardı. 1 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılması sonucunda 622 yıl siyasi varlığını devam ettiren Osmanlı Devleti resmen sona erdi. 23 Nisan 1920'de TBMM açılmış ve 29 Ekim 1923'te de cumhuriyet ilan edilerek yeni Türk Devleti'nin yönetim biçimi belirlenmiştir.